

‘Waarom zou ik u als een kind behandelen?’

C.S. Lewis hield van apologetiek. Hij geloofde met hart én verstand en wilde dat graag uitleggen. Lewis is nog altijd populair, maar wie hem goed leest, ontdekt zijn tegendraadsheid. Kunnen wij iets met déze Lewis?

tekst **Tjerk de Reus**

1. NADENKEN OVER IETS ‘RAARS’

Onze tv- en internetcultuur kent een massieve eis: alles moet ‘behapbaar’ zijn, niet ‘te ingewikkeld’. Bovendien moet het mij ‘raken’, liefst zo direct mogelijk. Deze sfeer is ook doorgedrongen in de kerken, waar vaak maar weinig ruimte is voor serieus denken. In zijn tijd merkte Lewis al iets vergelijkbaars op: de populaire media bieden ons versimpelde beelden, ze geven een oppervlakkig idee van het leven. Lewis vond dit niet onschuldig. Hij stelde: deze gepopulariseerde beelden sluiten ons op in een ‘vensterloos universumpje’, dat we voor het enige mogelijke universum aanzien. ‘Er zijn geen verre horizonten, geen mysteries.’ Cruciaal is het gebrek aan grondig nadenken en de focus op ‘gevoel’. Wie bereid is om na te denken, zei Lewis, ‘is welhaast gedwongen om te beseffen dat de werkelijkheid iets heel raars is en dat de uiteindelijke waarheid, hoe die ook zijn mag, de kenmerken van

vreemdheid moet bezitten – zij moet wel iets zijn wat ongeschoolden vergezocht en bizar zullen vinden.’ Zoiets ‘raars’ sluit niet aan bij primaire wensen en behoeftes, maar vereist dat je je er grondig in verdiept. Het christelijk geloof vraagt een serieuze kennismaking, ‘scholing’ zelfs. ‘U bent geen kinderen meer, waarom zou ik u dan als een kind behandelen?’, vroeg Lewis aan zijn luisteraars, toen hij op het punt stond om de goddelijke Drie-eenheid te behandelen voor de BBC-microfoon.

2. REDE, GEEN WELLUST

Moet je dan alles begrijpen wat je gelooft? Nee toch? We zouden dat niet eens willen, want dan zouden we het misschien kwijtraken... Lewis stond erom bekend als de beste te kunnen redeneren en liefst deed hij dat over geloofszaken. Argumenten pro en contra weegt hij nauwkeurig af, hij fileert redematies rond religie

met een aanstekelijk soort schrandtheid. Van Lewis kun je leren hoe je met een dosis gezond verstand het geloof kunt benaderen. Veel gelovigen leggen zich erbij neer dat hun overtuiging iets irrationeels is – zo niet Lewis. Maar toch blijft de vraag smeulen: overschatte Lewis het verstand niet? Wilde hij toch niet stiekem, met geharnaste argumenten, het bestaan van God bewijzen? In *Onversneden christendom* probeert hij per slot van rekening uit de menselijke moraal min of meer te 'bewijzen' dat God bestaat. Inderdaad hechtte Lewis grote waarde aan de rede, aan verstandelijke uitleg en aan rationele argumenten. Maar de ratio is voor hem geen rekenmachine die altijd perfect werkt. Onze ratio zit ingebakken in ons karakter en onder-

kunt: naar God toe of bij Hem vandaan. Voor sommige mensen is het besef dat ons bestaan een goddelijk mysterie herbergt 'de eerste en de laagste vorm van erkenning dat er iets buiten ons bestaat dat om verering vraagt'. Maar het gevaar is ook levensgroot dat je genoeg neemt met deze 'lage vorm van erkenning' en er voldoende religieuze bevrediging in ervaart om beslist niet méér te willen.

4. HET SCHERP VAN DE SNEDE

Je levensvervulling vinden in het hier en nu, zonder behoefte te hebben aan God, is wat Lewis betreft een ernstige zaak: een kwestie van leven of dood. Dat is een lastig ingrediënt van zijn apologetiek, dat veel

Zolang je jezelf niet aan Hem hebt overgegeven, heb je geen werkelijk ik

gaat de invloed van onze overtuigingen, onze verlangens en onze gevoelens. Daar zit een hoop ruis bij, om het beleefd uit te drukken. Wat geloof in de weg zit, is niet zozeer 'een teveel aan ratio', maar al het andere dat in ons huist. Hij schrijft: 'Willen we redelijk zijn, niet af en toe maar constant, dan moeten we bidden om de gave van het geloof; om het vermogen om, niet in weerwil van de rede maar in weerwil van wellust en verschrikking en jaloezie en verving en onverschilligheid, te blijven geloven wat rede, gezag of ervaring of alle drie ons ooit als waarheid hebben geleverd.'

3. 'SUBCHRISTELIJK'

Apologetiek verdedigt het geloof met de kracht van argumenten en probeert zo het geloof aannemelijk te maken voor niet-gelovigen. Daar schuilt vaak deze gedachte achter: dat je kunt aansluiten bij religieuze intuïties van mensen, bijvoorbeeld het vage verlangen naar de ware God. Dit was zonder twijfel de overtuiging van Lewis. Zelf ervoer hij, toen hij nog geen christen was, intensieve momenten van vreugde – die hij pas later begreep: als 'pijlen' die God op hem had afgeschoten. Hij wilde met zijn apologetiek aansluiten bij wat er leeft in mensen. Hij was bijvoorbeeld een liefhebber van kunst en literatuur, die hij beschouwde als een 'pakhuis' van 'subchristelijke waarden'. Die waarden bevatten 'een weerspiegeling of voorproefje van de geestelijke waarden': ze lijkten erop, vormen een 'imitatie'. Geen mens kan ermee zalig worden, stelt hij nuchter vast, maar ook al 'is lijk-en op iets heel anders dan zijn, het is beter dan niet-lijk-en op. Imitatie kan initiatie worden.' Maar hij wist ook dat je met religieuze waarden of ervaringen twee kanten op

christenen graag zo ver mogelijk op de achtergrond houden. Want vóór alles willen wij een vriendelijke en respectvolle dialoog volhouden. Daar passen grote woorden niet bij. Lewis is ook hier een vreemde verschijning: hij spreekt onomwonden over 'zielen' die 'gered moeten worden'. Wij zijn als eieren, zegt hij: we moeten worden 'uitgebroed of anders bederven we'. Dat is apologetiek op het scherp van de snede, met een diep besef van de grootheid van God. Wie zich buiten zijn bereik plaatst, kan niet anders dan verloren zijn. 'Zolang je jezelf niet aan Hem hebt overgegeven, heb je geen werkelijk ik', noteert Lewis. 'Zoek jezelf en je vindt op den duur niets dan haat, eenzaamheid, wanhoop, woede, verval en verwoesting.' Het is een risico je tevreden te stellen met een surrogaatgod, omdat je dan de ontmoeting met de ware God mist: 'God zelf, levend, die aan de andere kant van het koord trekt, die misschien met oneindige spoed dichterbij komt, de jager, de koning, de echtgenoot, dat is iets heel anders.' Hier klinkt de *baseline* van Lewis' apologetiek: God zoekt ons en alleen wie zich vinden laat, wordt 'uitgebroed'.

Vrijwel alle boeken van Lewis ademen een apologetische sfeer. Twee boeken waarin hij rechtstreeks en uitvoerig met apologetiek bezig is, zijn *De afschaffing van de mens en Wonderen*. Ook in *Onversneden christendom* en *Varensoren en olifanten* legt Lewis het geloof uit, met de kracht van argumenten.